

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 2002, s. 29-32

ZAHRANIČNÝ AGRÁRNÝ OBCHOD SLOVENSKEJ REPUBLIKY KOMODITY OBILNINY THE FOREIGN AGRARIAN TRADE OF SLOVAK REPUBLIC IN THE COMMODITY OF CEREALS

Dušan ŠIMO

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

The agrarian trade of Slovakia has been marked with the increasing trend of negative balance in the last years. More unacceptable is the fact that it concerns replaceable commodities, namely the special economic group „cereals“. The work analyses the Slovak foreign trade in this group in a period covering 1999 – 2001. For cereal growing, there are both appropriate natural conditions and sufficiently qualified human resources in Slovakia. However, agricultural primary producers are not yet capable of paralysing the adverse impact of weather, which was also reflected in the yield of cereal grain in 1999 and 2000. A low rate of constructed irrigation plants and particularly their exploitation as well as other intensification factors are among reasons why the negative balance of foreign trade in chosen commodities is being deepened. Managing unfavourable meteorological influences, a stronger approach of public authorities to sale support, protection from an excessive import of replaceable commodities, export support and other activities could contribute to a reduction in negative foreign balance of replaceable commodities in the foreign trade of Slovakia.

Key words: foreign agrarian trade, cereals

Zahraničný obchod s agrárnymi komoditami Slovenskej republiky za posledné roky sa vyvíja nepriaznivo z hľadiska záporného salda. Medzi rozhodujúce faktory nepriaznivej obchodnej bilancie možno zaradiť významné kolísanie hektárových úrod rozhodujúcich skupín produktov rastlinnej produkcie, ale aj nepriaznivé výsledky najmä chovu jatočného hovädzieho a bravčového dobytku.

Žiaľ, naše podnikateľské subjekty poľnohospodárskej prvovýroby v značnej miere nie sú schopné paralyzovať negatívne poveternostné vplyvy počasia. Ročníky 1999 ale i 2000 neboli pre prvovýrobcov najmä potravinárskeho obilia priaznivé. Nedostatok vody v kritických fázach vývoja a rastu plodín spôsobili pre hospodárstvo významné ekonomické straty tým, že chlebové obilie sa začalo dovážať. Ceny dovozcov pritom boli podstatne vyššie ako minimálne garantované ceny potravinárskeho obilia.

Úroveň hospodárenia, ale osobitne podstatne nižší stupeň intenzifikácie v komparácii s vyspelými krajinami Európskej únie v oblasti biologického materiálu, výživy a hnojenia, využívanie závlah, ale i ostatného materiálu technického a technologického vybavenia sú príčiny zaostávania v naturálnej produkcii a najmä stability úrodnosti.

Cieľom príspevku je analyzovať zahraničný obchod hospodárskej skupiny obilniny v komoditnom členení. Ide o skupinu plodín, ktorá má v štruktúre rastlinnej výroby najvýznamnejšie postavenie, keď sa pestuje v SR na 45-60 % ornej pôdy. Obilniny v minulosti patrili medzi lukratívnu skupinu pestovaných plodín. Pozitívne výsledky sa prejavili aj v zahraničnom obchode tejto komodity, lebo SR nebola odkázaná na nákup chlebového obilia pre domácu spotrebu.

Materiál a metódy

Predmetom výskumu sú rozhodujúce komodity hospodárskej skupiny 10 obilniny. Menovite uvedieme komodity zahraničné-

ho obchodu pšenica a súraž, raž, jačmeň, ovos, kukurica, zrná ciroku, pohánka, proso a ostatné obilniny. Zahraničný obchod sa sledoval za roky 1999, 2000 a 2001. Predmetné rastlinné druhy obilnín v našich podmienkach možno zaradiť do skupiny nahraditeľných komodít, čo značí, že máme vhodné podmienky pre ich pestovanie.

Pri získavaní podkladových údajov sa použili sekundárne zdroje informácií z databáz Ministerstva pôdohospodárstva SR, Štatistického úradu SR, Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Colnej štatistiky SR ako i ďalších zdrojov.

Pri analýze zahraničného agrárneho obchodu sa použili metódy časových radov, indexová metóda, ďalej metódy syntézy a komparácie.

Výsledky

Výroba obilnín v podmienkach SR patrila medzi rozhodujúce produkty, ktoré podnikateľským subjektom hospodáriacim na pôde prinášala primerané ekonomické prínosy. Obilniny sa vyznačujú minimálnou spotrebou živej ľudskej práce, čo značí, že technologický proces predpokladá vysoký stupeň mechanizovaných prác. Vklad živej práce dosahuje pomerne nízky podiel zo štruktúry nákladov na ich pestovanie. Obilniny sa pestujú na ornej pôde na vysokom podielovom zastúpení. Medzi rozhodujúce sa zaraduje pšenica, ďalej nižší podiel má jačmeň, kukurica, raž, ovos a pomerne malé zastúpenie majú ostatné zrniny. Rozhodujúce komodity sú pšenica a jačmeň, ktoré sa pestujú vo všetkých výrobných oblastiach SR. Kukurica má vhodné pestovateľské podmienky najmä v kukuričnej a okrajových oblastiach repnej výrobnnej oblasti. Ostatné zrniny zaberajú veľmi nízky podiel v štruktúre osevu zrnín.

Analyza zahraničného obchodu obilnín v naturálnych jednotkách

Zahraničný agrárny obchod hospodárskej skupiny 10 obilniny je uvedený v tabuľke 1. Ako sa uvádza v tabuľke 1 v zahraničnom agrárnom obchode prioritné postavenie má pšenica a súraž (1001). Vývoz tejto komodity sa za roky 1999 až 2001 významne znižoval, čo dokazuje aj index rokov 2001/1999, ktorý činí 8,50 indexového bodu. Podobná nepriaznivá situácia je aj pri kukurici na zrno, keď v roku 2001 sa vyviezlo len 5 617 t zrna kukurice, čo je 3,7 indexového bodu.

Pri dovoze sledovaných komodít je situácia opačná, v sledovanom období rokov 1999-2001 sa dovoz zvyšuje. Možno to dokazovať pri pšenici, keď index dosiahol 1 394 bodu, pri jačmeni až 1 912 bodu a pri kukurici na zrno až 2 657 bodu.

Spolu za hospodársku skupinu obilniny (HS 10) index za sledované roky činil 1 715 indexového bodu.

Saldo zahraničného obchodu HS 10 v roku 1999 činilo 384 783 t ale v roku 2001 dosiahla záporné hodnoty -443 465 t.

Analyza zahraničného obchodu v naturálnych jednotkách vytvára prehľad o množstvách obilia, ktoré sme doviezli do SR. Ak to ale vyčíslime v pestovaných plochách v roku 2001 vo väzbe na dosiahnuté úrodnosti pšenice 4,24 t.ha⁻¹, jačmeňa 3,49 t.ha⁻¹ a kukurice na zrno 5,36 t.ha⁻¹ možno konštatovať, že ide o nie zanedbateľné zberové plochy. Pri pšenici saldo -180 037 t predpokladá modelovú plochu pri predom uvedenej úrode 42,4 tis.ha, aby sa vyrovnala záporná bilancia pri pšenici. Pri jačmeni saldo -80 083 t predpokladá plochu 20,3 tis.ha a kukurici na zrno -177 755 t predpokladá plochu 33,1 tis.ha.

Analyza zahraničného obchodu obilnín v hodnotových jednotkách

Ako sa predom uviedlo komparácia naturálnych a hodnotových bilancií zahraničného agrárneho obchodu SR za sledované roky nie je priaznivá. Uvedené dokazuje aj tabuľka 2.

Ako sa uvádza v tabuľke 2 zahraničný obchod s komoditami obilniny možno pokladať za nahraditeľné. Pre pestovanie

Tabuľka 1 Zahraničný agropotravinársky obchod SR nahraditeľných komodít, podľa rokov v tonách

Kód (1)	Komodita (2)	Vývoz (3)			Dovoz (4)			Saldo (5)			Index salda 2001/1999 (6)
		1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001	
1001	Pšenica a súraž (7)	105 065	23 927	8 927	13 549	21 001	188 964	91 516	2 926	-180 037	197
1002	Raž (8)	357	3 368	654	1 840	7 821	6 009	-1 483	-4 453	-5 355	361
1003	Jačmeň (9)	150 598	23 826	5 068	4 454	133 857	85 151	146 144	-110 031	-80 083	55
1004	Ovos (10)	937	2 017	0	231	271	421	706	1 746	-421	60
1005	Kukurica (11)	153 697	110 721	5 617	6 899	8 624	183 372	146 798	102 097	-177 755	121
1007	Zrná ciroku (12)	38	43	24	5	11	17	33	32	7	21
1008	Pohánka, proso, ostat. obilie (13)	1 136	318	286	67	50	107	1 069	268	179	17
10	Spolu HS 10 (14)	411 828	164 220	20 576	27 045	171 635	464 041	384 783	-7 415	-443 465	115

Zdroj: Colná štatistika SR a vlastný výpočet

Source: Customs statistics of Slovak Republic and own calculation

Table 1 Foreign agro-food trade of Slovakia in replaceable commodities by year (in tons)

(1) code, (2) commodity, (3) export, (4) import, (5) balance, (6) index of balance, (7) wheat, (8) rye, (9) barley, (10) oat, (11) maize, (12) sorghum seeds, (13) buckwheat, millet, other cereals, (14) total Economic group 10

Tabuľka 3 Priemerné kilogramové ceny obilnín zahraničného obchodu SR podľa rokov

Kód (1)	Komodita (2)	Vývoz (3)			Dovoz (4)			Index salda 2001/1999 (5)
		1999	2000	2001	1999	2000	2001	
1001	Pšenica a súraž (6)	3,00	4,78	6,71	4,49	4,69	5,86	130
1002	Raž (7)	3,77	4,95	11,12	5,30	3,62	5,36	101
1003	Jačmeň (8)	3,45	4,34	5,39	3,37	6,90	6,62	196
1004	Ovos (9)	3,48	2,98	-	7,53	5,51	7,08	94
1005	Kukurica (10)	4,72	6,33	45,59	27,44	25,56	7,73	28
1007	Zrná ciroku (11)	6,68	4,63	10,13	59,71	37,34	95,17	159
1008	Pohánka, proso, ostat. obilie (12)	6,41	10,86	12,41	11,72	16,35	14,49	123
10	Spolu HS 10 (13)	3,97	5,75	18,31	10,26	7,41	6,74	65

Zdroj: Colná štatistika SR a vlastný výpočet

Source: Customs statistics of Slovak Republic and own calculation

Table 3 Average price per kg cereals in foreign trade of Slovakia by year

(1) code, (2) commodity, (3) export, (4) import, (5) index of balance, (6) wheat, (7) rye, (8) barley, (9) oat, (10) maize, (11) sorghum seeds, (12) buckwheat, millet, other cereals, (13) total Economic Group 10

Tabuľka 2 Zahraničný agropotravinársky obchod SR nahraditeľných komodít, podľa rokov v tis. Sk

Kód (1)	Komodita (2)	Vývoz (3)			Dovoz (4)			Saldo (5)			Index salda 2001/1999 (6)
		1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001	
1001	Pšenica a siraž (7)	378 651	114 320	59 913	60 833	98 548	1 106 969	318 818	15 772	-1 047 056	329
1002	Raž (8)	1 345	16 082	7 272	9 761	28 339	32 203	-8 407	-11 657	-24 931	297
1003	Jačmeň (9)	519 259	103 379	27 297	14 989	923 137	563 655	504 270	-819 758	-536 358	106
1004	Ovos (10)	3 257	6 008	0	1 736	1 495	2 983	1 521	4 513	-2 983	196
1005	Kukurica (11)	725 024	701 403	278 522	189 280	220 448	1 417 856	535 744	480 955	-1 139 334	213
1007	Zrná ciroku (12)	254	200	243	284	413	1 615	-30	-213	-1 372	45
1008	Pohánka, proso, ostat. obilie (13)	7 286	3 455	3 551	780	763	1 545	6 506	2 692	2 006	31
10	Spolu HS 10 (14)	1 635 076	945 447	376 798	277 663	1 277 663	3 126 826	1 357 392	-327 759	-2 750 028	203

Zdroj: Colná štatistika SR a vlastný výpočet

Source: Customs statistics of Slovak Republic own calculation

Table 2 Foreign agro-food trade of Slovakia in replaceable commodities by year (in thousands of SKK)

(1) code, (2) commodity, (3) export, (4) import, (5) balance, (6) index of balance, (7) wheat, (8) rye, (9) barley, (10) oat, (11) maize, (12) sorghum seeds, (13) buckwheat, millet, other cereals, (14) total Economic Group 10

obilnín mierneho pásma máme v SR primerané prírodné podmienky. Posledné roky reprezentované 1999 až 2001 poukazujú na pokles vývozu, ktorý za hospodársku skupinu obilniny dosiahol 433 indexového bodu a naopak pri dovoze to bol index 1 126 bodu. Pri hlbšej analýze príčinného stavu bilancie obilnín možno konštatovať, že ide o príčiny objektívneho charakteru – nedostatok zrážok počas vegetačného obdobia v hospodárskych rokoch 1999 a 2000. Výrazné zníženie úrod sa prejavilo aj v zahraničnom agrárnom obchode. Saldo zahraničného obchodu pri hospodárskej skupine obilniny v roku 2001 sa zaznamenal na úrovni -2 750 028 tis. Sk.

Komparácia zahraničného obchodu komodity obilniny vyjadrená priemernými kilogramovými cenami je uvedená v tabuľke 3.

Ako sa uvádza v tabuľke 3 priemerné kilogramové ceny pri vývoze majú stúpajúci trend. Z údajov Colnej štatistiky SR je zložité analyzovať pri jednotlivých komoditách hospodárskej skupiny obilniny či ide o kýmne, potravinárske obilie alebo o vývoz či dovoz osiva. Každá z uvedených komodít má vlastnú cenu. Možno ale konštatovať, že pri vývoze majú priemerné kilogramové ceny stúpajúci trend a pri dovoze klesajúci.

Diskusia

Zahraničný agrárny obchod SR je významne ovplyvňovaný úrovňou hospodárenia súčasných podnikateľských subjektov, ktorú časť prekonávajú nerovnovážne stavy v oblasti odbytu produktov, ktorý má slabé stránky vo financovaní najmä oneskorených platbách ako to uvádza Gozora (2001), Podolák (2001), Hudák (2000). Okrem uvedených problémov zahraničný obchod za posledné roky významne nepriaznivo ovplyvnili aj poveternostné podmienky rokov 1999 a 2000, čo sa prejavilo najmä nízkymi úrodami obilnín. Nedostatok najmä potravinárskeho obilia sa realizoval dovozom v rokoch 2000 a 2001. Podobné problémy so zahraničným obchodom agrárnych komodít sa podľa Makarského (2001), Grzybek (2001), Nagya, Vántusa (2001), Berdeho, Gályása, Kerékjártó (2001) zaznamenali aj v Maďarskej republike a Poľsku.

V našom agropotravinárskom komplexe treba osobitnú pozornosť venovať otázkam nahraditeľných komodít zahraničného agrárneho obchodu. Ako uvádzame pri priemerných kilogramových cenách v značnom podiele vyvážame základné suroviny s nízkym stupňom pridanej hodnoty, či spracovaných produktov. Uvedené otázky majú väzbu na konkurencie schopnosť našich komodít. K týmto otázkam publikovali Horská, Ubrežiová (2001), Murgaš (2001), Šimo (2000) a ďalší. Nepriaznivý vývoz agrobiznisu najmä v komoditách nahraditeľných, musí viesť štátnu správu, podnikateľské subjekty k prijatiu opatrení na ich paralýzu, či podstatnejšie zmiernenie nepriaznivého stavu.

Súhrn

Zahraničný agrárny obchod Slovenska za posledné roky je poznačený zvyšujúcim sa trendom záporného salda. Neprijemnejšie je konštatovanie, že ide o nahraditeľné komodity osobitne hospodárskej skupiny obilie. Pre pestovanie obilnín sú vhodné prírodné podmienky, ale aj dostatočne kvalifikované ľudské zdroje. Pri nepriaznivých poveternostných vplyvoch, ktoré poznačili roky 1999 a 2000 nie sú zatiaľ vhodné faktory ich paralýzy. Nízky rozsah vybudovaných závlah a najmä ich exploatacia, ale aj ostatné intenzifikačné faktory sú ďalšou z príčin prehĺbovania záporného salda zahraničného obchodu s vybranými komoditami. Prekonanie nepriazne poveternostných vplyvov, ale i dôraznejší prístup štátnej sféry v oblasti podpory predaja, ochrana pred nadmernými dovozmi nahraditeľných komodít ako i podpora exportu a ďalšie aktivity by mohli prispieť k zníženiu nepriaznivej zahraničnej bilancie nahraditeľných komodít v zahraničnom obchode Slovenska.

Kľúčové slová: zahraničný agrárny obchod, obilniny

Literatúra

- BERDE, Cs., - GÁLYÁSZ, J. - KERÉKJARTÓ, G. 2001. Význam manažmentu kvality v poľnohospodárstve. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie MVD' 01 Manažment a marketing trvalo udržateľného rozvoja. Nitra : SPU FEM, 2001, s.11-16. ISBN 80-7137-866-6
- BIELIK, P. 2001. Podniková hospodárska teória agrokomplexu. 2. vyd. Nitra : SPU, 2001. 270 s. ISBN 80-7137-861-5
- GOZORA, V. 2001. Reštrukturalizácia a prispôsobovanie podnikateľských štruktúr PPOK európskym agrárnym štruktúram. In: Zemědělská ekonomika, roč. 47, 2001, s. 329-336.
- GRZYBEK, M. 2001. Kontroling – nevyhnutný prvok moderného manažmentu v poľských spoločnostiach. In: Zborník vedeckých prác IV. Konkurencieschopnosť vybraných agrárnych komodít SR, ČR, PR a MR pred vstupom do EÚ. Nitra : SPU FEM, 2001, s.147-150. ISBN 80-7137-967-0
- HORSKÁ, E. – UBREŽIOVÁ, I. 2001. Manažment a marketing v medzinárodnom prostredí. Nitra : SPU, 2001. 415 s. ISBN 80-7137-884-4
- HUDÁK, J. 2000. Súčasný trendy agrárneho manažmentu v SR. In: Zborník z medzinárodného vedeckého seminára Aktuálne problémy riešené v agrokomplexe. Nitra : SPU, 2000, s. 11-13. ISBN 80-7137-801-1

- MAKARSKI, S. 2001. Poľnohospodárstvo a vidiek v podmienkach uskutočňujúcich sa zmien. In: Zborník vedeckých prác IV. Konkurencieschopnosť vybraných agrárnych komodít SR, ČR, PR a MR pred vstupom do EÚ. Nitra : SPU FEM, 2001, s. 45-48. ISBN 80-7137-967-0
- MURGAŠ, J. 2001. Plánovanie – teória a metodológia. 2. vyd. Nitra : Agroinštitút, 2001. 88 s. ISBN 80-7139-051-8
- NAGY, T. – VÁNTUS, A. 2001. Rezervy v organizácii práce na malých a veľkých farmách HD. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie MVD' 01 Manažment a marketing trvalo udržateľného rozvoja. Nitra : SPU FEM, 2001, s.59-64. ISBN 80-7137-866-6
- PODOLÁK, A. 2001. Vplyv medzinárodného agroobchodu na environmentálnu politiku. In: Zemědělská ekonomika, roč. 47, 2001, s. 337-339.

Kontaktná adresa:

prof. Ing. Dušan Šimo, CSc., Slovenská poľnohospodárska univerzita, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra manažmentu a marketingu, Trieda A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel. 037/650 81 87, e-mail: Dusan.Simo@uniag.sk

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 2002, s. 32-36

HODNOTENIE FINANČNEJ SITUÁCIE VYBRANÝCH SÚBOROV POLNOHOSPODÁRSKYCH PODNIKOV

EVALUATION OF THE FINANCIAL POSITION OF CHOSEN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Lubomír GURČÍK¹, Ján BLCHÁČ²

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre¹
Liptovská mliekareň, a.s, Liptovský Mikuláš²

The work analyses financial position of 60 agricultural enterprises, of which a half farm in better soil and natural conditions and another half in worse conditions. The evaluation of financial standing is based on the indicators of profitability, liquidity, term of debt collection and debt repayment, indebtedness, times interest, stock financing with long-term capital, some of cash-flow indicators.

Key words: agricultural enterprise, financial analysis, profitability, liquidity, indebtedness, cash-flow

Finančná dôveryhodnosť a spoľahlivosť podniku závisí predovšetkým od aktuálneho stavu podnikových financií a od jeho zmien ako následku finančného riadenia (finančného správania). Aktuálne finančné postavenie je východiskom pre ďalší možný vývoj. Finančné správanie sa podniku (naznačené doterajším trendom finančných ukazovateľov) poukazuje, kam by mohol byť jeho vývoj nasmerovaný.

Finančná situácia podniku je závislá od jeho finančnej sily a od finančného zdravia. Hodnotný majetok, nízke dlhy, vysoké tržby, zisky a dostatočne veľké čisté peňažné toky z prevádzkovej činnosti svedčia o finančnej sile podniku. Finančne silné podniky majú lepšiu šancu obstáť v stále sa zvyšujúcej konkurencii a teda úspešne pokračovať v doterajšom rozvoji. Finančne zdravý podnik nemá príznaky ohrozenia svojej existencie

v budúcnosti, pretože možno predpokladať, že v dohľadnej dobe sa neúnosne nezadĺži, a nestane sa platobne neschopný. Tvorba zisku je cieľom podnikania a preto logicky rentabilita (výnosnosť) vytvára predpoklady pre jednoduchú, či rozšírenú reprodukciu a teda aj pre pokračujúcu existenciu. Aj preto sa finančné zdravie overuje predovšetkým porovnávaním položiek pasív k niektorým položkám výsledovky (hľadisko rentability) a k položkám aktív (hľadisko finančných rizík).

Finančné postavenie podniku nie je len akýmsi pasívnym výsledkom objektívneho pôsobenia vonkajších faktorov. Na týchto výsledkoch sa rozhodujúcou mierou podieľa predovšetkým podnikové a teda aj finančné vedenie. Nielen samotné výsledky financovania, ale aj ich správna a objektívna interpretácia je zárukou prijatia účinných opatrení. Závisí to aj